

Έκδοση ψηφιακού ευρώ: βασικοί στόχοι και ζητήματα σχεδιασμού

Εν μέσω της ευρείας χρήσης ψηφιακών και κινητών τεχνολογιών βρίσκεται σε εξέλιξη και ένας μετασχηματισμός των πληρωμών λιανικής που προκαλεί διαταράξεις. Καθώς οι άνθρωποι στρέφονται ολοένα περισσότερο προς τις ψηφιακές πληρωμές, είναι επιτακτική ανάγκη να διασφαλιστεί ότι θα συνεχίσουν να έχουν πρόσβαση σε χρήμα κεντρικής τράπεζας, το θεμελιώδες στήριγμα του νομίσματός μας, το ευρώ. Αυτό έχει επίσης καίρια σημασία για την ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας της ζώνης του ευρώ και την αποδοτικότητα των πληρωμών.

Διατήρηση του ρόλου του δημόσιου χρήματος ως νομισματικού σημείου αναφοράς για το σύστημα πληρωμών

Σήμερα το χρήμα κεντρικής τράπεζας διατίθεται στο κοινό μόνο με τη μορφή τραπεζογραμμάτων. Ως εκ τούτου, σε έναν ψηφιακό κόσμο θα μπορούσε να περάσει στο περιθώριο ως μέσο πληρωμής.

Το ψηφιακό ευρώ θα είναι ένα ηλεκτρονικό μέσο πληρωμής που εκδίδεται από την κεντρική τράπεζα και είναι διαθέσιμο σε όλους, σε όλη τη ζώνη του ευρώ. Θα συμπληρώνει τα μετρητά, δεν θα τα αντικαταστήσει.

Με αυτόν τον τρόπο θα διατηρηθεί ο ρόλος του χρήματος κεντρικής τράπεζας ως δύναμης σταθεροποίησης του συστήματος πληρωμών.

Η μακρόχρονη εμπειρία έχει δείξει ότι ένα υβριδικό μοντέλο πληρωμών εξυπηρετεί την κοινωνία: η κεντρική τράπεζα παρέχει τη νομισματική βάση, δηλ. καταθέσεις στην κεντρική τράπεζα για τις εμπορικές τράπεζες και μετρητά για τους ανθρώπους, ενώ ο ιδιωτικός τομέας παρέχει στους πελάτες λύσεις πληρωμών (όπως πιστωτικές κάρτες) με βάση το χρήμα εμπορικής τράπεζας (όπως καταθέσεις).

Ένα κρίσιμο στοιχείο αυτού του υβριδικού μοντέλου είναι ότι οι πολίτες μπορούν ανά πάσα στιγμή να μετατρέψουν το ιδιωτικό χρήμα (εμπορικής τράπεζας) σε δημόσιο χρήμα (κεντρικής τράπεζας) – και ότι μπορούν να χρησιμοποιούν αυτό το χρήμα κεντρικής τράπεζας για πληρωμές. Αυτή η εγγυημένη μετατρεψιμότητα δημιουργεί και συντηρεί την εμπιστοσύνη τόσο στο ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο χρήμα. Και ταυτόχρονα προστατεύει τη λειτουργία του χρήματος ως ενιαίας λογιστικής μονάδας. Ως εκ τούτου, το δημόσιο χρήμα παρέχει ένα σημείο αναφοράς που συντελεί στη διατήρηση ενός εύρυθμου συστήματος πληρωμών, διαφυλάσσοντας τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την εμπιστοσύνη στο νόμισμα.

Η διαθεσιμότητα και η ευκολία χρήσης του δημόσιου χρήματος για αγορές σε όλη τη ζώνη του ευρώ αυξάνει την αποδοτικότητα ολόκληρου του συστήματος πληρωμών. Μειώνει τον κίνδυνο καταχρηστικής συμπεριφοράς που μπορεί να προκύψει σε μια αγορά η οποία κυριαρχείται από έναν ή λίγους ιδιώτες παρόχους.

Μείωση της χρήσης μετρητών για πληρωμές...

Αυτό το στιβαρό και αποδοτικό υβριδικό μοντέλο πληρωμών δοκιμάζεται από την ευρεία υιοθέτηση ψηφιακών πληρωμών.

Το Ευρωσύστημα θα συνεχίσει να προσφέρει τραπεζογραμμάτια και να στηρίζει τη χρήση τους για όσο διάστημα οι άνθρωποι τα ζητούν. Τα μετρητά, πάντως, χρησιμοποιούνται ολοένα λιγότερο για πληρωμές. Ήδη ισχύει ότι τα μετρητά δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο ηλεκτρονικό εμπόριο και ότι πολλά παραδοσιακά καταστήματα επίσης προτιμούν τις πληρωμές χωρίς μετρητά. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι ηλεκτρονικές και οι ανέπαφες πληρωμές κατέγραψαν κατακόρυφη αύξηση. Αν συνεχιστεί αυτή η τάση, τα μετρητά τελικά θα χάσουν τον κεντρικό τους ρόλο όσον αφορά τις πληρωμές.

Επί του παρόντος η ευρεία διαθεσιμότητα και αποδοχή των μετρητών προστατεύει τη στρατηγική αυτονομία των ευρωπαϊκών πληρωμών και τη νομισματική κυριαρχία. Τα μετρητά θα εξακολουθήσουν να αποτελούν εναλλακτική λύση σε περίπτωση γεωπολιτικών εντάσεων ή επιβολής κυρώσεων κατά της Ευρώπης. Αντιθέτως, η διαχείριση των περισσότερων λύσεων ηλεκτρονικών πληρωμών γίνεται από εταιρείες που εδρεύουν εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

... και ψηφιακός μετασχηματισμός που προκαλεί διαταράξεις

Λόγω της απουσίας δημόσιου ψηφιακού χρήματος το οποίο να λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για την ψηφιακή καινοτομία, οι πρόσφατες τάσεις δημιουργούν σύγχυση όσον αφορά το τι είναι ψηφιακό χρήμα και τι όχι. Πάρτε για παράδειγμα την περίπτωση των κρυπτοστοιχείων ενεργητικού, τα οποία δεν μετατρέπονται σε χρήμα κεντρικής τράπεζας ένα προς ένα, αποτελούν μη αποδοτικό μέσο πληρωμής (στην περίπτωση κρυπτοστοιχείων χωρίς εγγύηση) και είναι ευάλωτα σε μαζική απόσυρση (στην περίπτωση των σταθερών κρυπτονομισμάτων). Αυτό εκθέτει το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε αστάθεια.

Επιπλέον, οι μεγάλες επιχειρήσεις τεχνολογίας (bigtech) θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τη μεγάλη βάση πελατών που ήδη διαθέτουν για να εισαγάγουν παγκόσμια σταθερά κρυπτονομίσματα (stablecoin) που θα μπορούσαν να διαδοθούν γρήγορα. Αυτό θα μπορούσε να ενισχύσει τον κίνδυνο να κυριαρχήσουν στις αγορές πληρωμών μας μη ευρωπαϊκές λύσεις και τεχνολογίες.

Χωρίς ψηφιακό ευρώ, η εμφάνιση άλλων ψηφιακών νομισμάτων κεντρικής τράπεζας σε μεγάλες οικονομίες και η διασυνοριακή χρήση τους θα μπορούσαν να υπονομεύσουν τον διεθνή ρόλο του ευρώ. Αυτό συμβαίνει επειδή τα ψηφιακά νομίσματα κεντρικής τράπεζας προσφέρουν πλεονεκτήματα ως προς την αποδοτικότητα, την επεκτασιμότητα, τη ρευστότητα και την ασφάλεια και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διευκόλυνση διασυνοριακών πληρωμών. Μπορούν επομένως να ενισχύσουν την ελκυστικότητα του νομίσματος και τη χρήση του ως παγκόσμιας μονάδας πληρωμών.

Το ψηφιακό ευρώ θα είναι δημόσιο αγαθό και θα προάγει την καινοτομία

Το ψηφιακό ευρώ, εκδιδόμενο από το Ευρωσύστημα, θα αποτελεί νομισματικό σημείο αναφοράς στην ψηφιακή εποχή, λειτουργώντας ως δημόσιο αγαθό. Θα μπορεί να προαγάγει την καινοτομία, να αυξήσει την αποδοτικότητα των πληρωμών και να στηρίξει τη γενική οικονομική αποδοτικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα συνοδεύσει τον εξελισσόμενο ψηφιακό μετασχηματισμό ευνοώντας τις συνέργειες με τον ιδιωτικό τομέα. Για παράδειγμα, επιτρέποντας σε ενδιάμεσους φορείς να προσφέρουν καινοτόμες υπηρεσίες με βάση το ψηφιακό ευρώ, θα βοηθήσει τις λύσεις πληρωμών να επεκταθούν γρήγορα και να καλύψουν ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ και τις μικρότερες επιχειρήσεις να παρέχουν περισσότερο τεχνολογικά εξελιγμένες υπηρεσίες σε ανταγωνιστικές τιμές.

Ζητήματα σχεδιασμού: πώς μπορεί να λειτουργήσει το ψηφιακό ευρώ

Το ψηφιακό ευρώ μπορεί να είναι επιτυχημένο μόνο αν χρησιμοποιείται στην καθημερινή ζωή των Ευρωπαίων. Ο σχεδιασμός του έχει επομένως την ύψιστη σημασία και πρέπει να προσθέτει αξία σε σχέση με τις υπάρχουσες λύσεις.

Αν και θα χρειαστεί ακόμη κάποιο χρονικό διάστημα μέχρι να αποφασιστούν οι τελικές λεπτομέρειες του σχεδιασμού του ψηφιακού ευρώ, κάποιες απαραίτητες παράμετροι ήδη αναδύονται:

- Για να είναι αποδεκτό, το ψηφιακό ευρώ πρέπει να παρέχει οφέλη στους χρήστες. Σύμφωνα με έρευνες, τα στοιχεία στα οποία οι πελάτες δίνουν τη μεγαλύτερη σημασία είναι η ευρεία αποδοχή, η ευκολία στη χρήση, το χαμηλό κόστος, η υψηλή ταχύτητα, η ασφάλεια και η προστασία του καταναλωτή, ενώ οι έμποροι επιζητούν χαμηλό κόστος, ευκολία στη χρήση και ενσωμάτωση στα υφιστάμενα συστήματα.
- Η προστασία των προσωπικών δεδομένων πρέπει να είναι ύψιστης ποιότητας και οι χρήστες θα πρέπει να μπορούν να επιλέγουν πόσες πληροφορίες θέλουν να κοινοποιήσουν – πάντοτε σε συμμόρφωση με την εφαρμοζόμενη νομοθεσία.
- Η ευρεία διανομή θα πρέπει επίσης να ωφελεί τις ομάδες του πληθυσμού που είχαν στο παρελθόν ελάχιστη ή και καμία πρόσβαση σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες για την διενέργεια ή την αποδοχή πληρωμών, ενισχύοντας έτσι τη χρηματοοικονομική ενσωμάτωση.

Ωστόσο, υπάρχουν κίνδυνοι που συνδέονται με την υπέρμετρη χρήση του ψηφιακού ευρώ για επενδυτικούς σκοπούς, πέρα από τον επιδιωκόμενο ρόλο του ως μέσου πληρωμής. Θα πρέπει να προβλεφθούν δικλίδες ασφαλείας ώστε να αποτραπεί η υπέρμετρη μετακίνηση τραπεζικών καταθέσεων προς την κεντρική τράπεζα, πράγμα που θα μπορούσε να διαταράξει την αποδοτική χορήγηση δανείων από τις τράπεζες στους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις ή να αποσταθεροποιήσει το τραπεζικό σύστημα σε περιόδους χρηματοπιστωτικής πίεσης. Ενώ η χρήση του ψηφιακού ευρώ πιθανόν θα γίνει σταδιακά, αυτές οι δικλίδες ασφαλείας θα πρέπει να παρέχονται εξαρχής.

Είναι ευθύνη του δημόσιου τομέα και ιδίως των κεντρικών τραπεζών να διατηρούν την ακεραιότητα του νομισματικού συστήματος και του συστήματος πληρωμών προς το συμφέρον των πολιτών. Αν σχεδιαστεί και εισαχθεί προσεκτικά, το ψηφιακό ευρώ θα μπορούσε να διαδραματίσει αποφασιστικό και ευεργετικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια και να αποτελέσει ένα αληθινά δημόσιο αγαθό που θα ωφελούσε την οικονομία και την κοινωνία συνολικά.